

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 3. februārī

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 7/2025),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Kriminālprocesa likuma 14. panta pirmo un piekto daļu, 521. pantu un Krimināllikuma 49.¹ panta pirmo daļu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas), ciktāl tā neparedz tiesas tiesības taisīt notiesājošu spriedumu, nepiespiežot sodu, ja konstatēts personas tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92., 95. pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. panta 1. punktam un 13. pantam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža;

1.2. atzīt Kriminālprocesa likuma 14. panta piekto daļu, ciktāl tā neuzliek pienākumu Senātam, lemjot par kasācijas tiesvedības ierosināšanu un pārbaudot, vai ir nodrošinātas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, ņemt vērā laika posmu pēc apelācijas instances tiesas sprieduma pieņemšanas, par neatbilstošu Satversmes 92., 95. pantam un Konvencijas 6. panta 1. punktam un 13. pantam;

1.3. apturēt Rīgas apgabaltiesas [datums] sprieduma izpildi krimināllietā Nr. [..].

2. Kriminālprocesa likuma 14. panta pirmā daļa paredz: „Ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tas ir, bez neattaisnotas novilcināšanas. Kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību, procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem.”

Kriminālprocesa likuma 14. panta piektā daļa paredz: „Saprātīga termiņa neievērošana var būt pamats procesa izbeigšanai šajā likumā noteiktajā kārtībā.”

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 521. pantu tiesa var taisīt notiesājošu spriedumu, nepiespiežot sodu, ja konstatē šā likuma 379. panta pirmās daļas 1. un 3. punktā minētos apstākļus.

Savukārt Kriminālprocesa likuma 379. panta pirmā daļa noteic: “Izmeklētājs ar uzraugošā prokurora piekrišanu, prokurors vai tiesa var izbeigt kriminālprocesu, ja:

- 1) izdarīts maznozīmīgs noziedzīgs nodarījums;
- 2) persona, kas izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, ir izlīgusi ar cietušo vai viņa pārstāvi Krimināllikumā noteiktajos gadījumos;
- 3) noziedzīgu nodarījumu izdarījusi nepilngadīga persona un ir konstatēti noziedzīga nodarījuma izdarīšanas īpašie apstākļi, un par nepilngadīgo personu iegūtas ziņas, kas mīkstina tās atbildību;
- 4) kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīgā termiņā;
- 5) persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi laikā, kad tā bija pakļauta cilvēku tirdzniecībai un tika piespiesta to izdarīt.”

Atbilstoši Krimināllikuma 49.¹ panta pirmajai daļai, ja tiesa konstatē, ka nav ievērotas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tā var:

- 1) šo apstākli ņemt vērā pie soda noteikšanas un sodu mīkstināt;
- 2) noteikt sodu, kas ir zemāks par minimālo robežu, kāda par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēta likumā;
- 3) noteikt citu, vieglāku soda veidu, nekā par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēts likumā.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;

- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. – 19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei un Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Pieteikumā ir apstrīdēta Kriminālprocesa likuma un Krimināllikuma normu atbilstība Satversmei un Konvencijai. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Pieteikuma iesniedzējs apstrīd divu likumu normu atbilstību Satversmei. Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa noteic, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā likumā norādītajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi: ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2020. gada 4. septembra lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 151/2020*).

No pieteikuma gūstams apstiprinājums, ka apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura

uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt no Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkta izriet prasība pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja, pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētas pamattiesības un, otrkārt, tieši apstrīdētā norma personai aizskar šīs Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 11. punktu*).

7.1. Ar Rīgas apgabaltiesas spriedumu Pieteikuma iesniedzējs atzīts par vainīgu vairāku sevišķi smagu noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā. Nosakot sodu, tiesa ņēmusi vērā, ka nav ievērotas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un piemērojusi Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas otro punktu. Par minēto spriedumu Pieteikuma iesniedzējs iesniedzis kasācijas sūdzību, bet Senāts pieņēmis lēmumu atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka no Satversmes 92. panta izriet prasība noteikt tiesai tiesības nepiemērot sodu personas tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma gadījumā. Tomēr apstrīdētās normas pieteicēja pieteikumā izklāstītajā apjomā liedzot tiesai taisīt notiesājošu spriedumu, nepiespiežot sodu, ja konstatēts personas tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums. Tādējādi esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. pantā ietvertās pamattiesības.

Krimināllikuma 59. pants regulē atbrīvošanu no soda vai soda izciešanas, tostarp panta trešā daļa noteic, ka tiesa personu var atbrīvot no soda arī šā likuma 58. pantā paredzētajos gadījumos. Šā panta piektā daļa paredz: "No kriminālatbildības personu var atbrīvot, ja konstatē, ka nav ievērotas tās tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā."

Pieteikumā nav pamatots, kādēļ iepriekš norādītais tiesiskais regulējums liedz tiesai taisīt notiesājošu spriedumu, nepiespiežot sodu, ja konstatēts personas tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka apstrīdētās normas aizskar viņam Satversmes 92. pantā ietvertās pamattiesības.

No pieteikuma izriet, ka, pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, viņa pamattiesību aizskārums izpaužas apstākļī, ka tiesa attiecībā uz viņu piemērojusi citu tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma

kompensējošo mehānismu – Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas otrā punktā paredzēto zemāka soda noteikšanu. Tiesību normas paredz tiesas rīcības brīvību izvēlēties personai piemērotāko mehānismu (*sal. sk. Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departamenta 2022. gada 11. oktobra lēmuma lietā SKK – 34/2019 7.3. apakšpunktu*). Tomēr jānorāda, ka Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*).

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 14. panta piektā daļa, ciktāl tā neuzliek pienākumu Senātam, lemjot par kasācijas tiesvedības ierosināšanu un pārbaudot, vai ir nodrošinātas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, ņemt vērā laika posmu pēc apelācijas instances tiesas sprieduma pieņemšanas, aizkar viņam Satversmes 92. pantā ietvertās pamattiesības uz taisnīgu atlīdzinājumu. No Satversmes 92. panta izrietot prasība paredzēt likumā Senāta pienākumu, lemjot par atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību, piemērot Krimināllikuma 49.¹ pantu kopsakarā ar Kriminālprocesa likuma 14. pantā ietverto principu.

Krimināllikuma 49.¹ pantu, nosakot sodu, piemēro pirmās instances un apelācijas instances tiesa, izskatot lietu pēc būtības. Savukārt kasācijas instances tiesas kompetence atšķiras no pirmās instances un apelācijas instances tiesas kompetences. Proti, kasācijas instances tiesai nav jāpārvērtē lietas faktiskie apstākļi vai jāpārbauda pierādījumi, bet tās uzdevums ir izvērtēt pārsūdzētajā tiesas spriedumā veikto tiesību normu piemērošanu un pārliecināties, ka tās ir piemērotas pareizi (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-23-01 14.1. punktu*). Kasācijas instances tiesā tiek skatīti tikai *quaestiones iuris*, proti, jautājumi par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 12.2. punktu*). Tādējādi Senāts neizspriež lietu pēc būtības, piemērojot Krimināllikuma 49.¹ pantu, bet izvērtē, vai zemākas instances tiesa Krimināllikuma 49.¹ pantu piemērojusi pareizi.

Kriminālprocesa likuma 573.¹ panta otrā daļa paredz, ka arī tad, ja kasācijas sūdzība atbilst 573. panta pirmajai daļai, tiesa var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību gadījumos, kad kasācijas sūdzībā vai protestā norādītajos tiesību normu

piemērošanas jautājumos ir izveidojusies Augstākās tiesas judikatūra un pārsūdzētais nolēmums tai atbilst vai, izvērtējot kasācijas sūdzībā vai protestā minētos argumentus, nerodas šaubas par pārsūdzētā nolēmuma tiesiskumu un izskatāmajai lietai nav būtiskas nozīmes judikatūras veidošanā. Līdz ar to tiesai kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā ir kompetence izlemt to, vai attiecībā uz Krimināllikuma 49.¹ panta piemērošanu ir izveidojusies Augstākās tiesas judikatūra un pārsūdzētais nolēmums tai atbilst, kā arī vai rodas šaubas par Krimināllikuma 49.¹ panta piemērošanu un vai izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme judikatūras veidošanā.

Nemot vērā minēto, Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka no Satversmes 92. panta izriet likumdevēja pienākums nodrošināt, ka Senātam ir pienākums piemērot Krimināllikuma 49.¹ pantu arī tad, ja tiek pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību.

Līdz ar to pieteikums par Kriminālprocesa likuma 14. panta piektās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.3. Pieteikuma iesniedzējs lūdz izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību arī Konvencijas 6. panta 1. punktam un 13. pantam.

Ja pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi, pieteikuma iesniedzējam jāpamato arī tas, kādēļ apstrīdētās normas atbilstība starptautisko tiesību normai būtu vērtējama atsevišķi no Satversmes normas. Proti, jāpamato, ka starptautisko tiesību norma paredz plašāku, no Satversmes atšķirīgu, pamattiesību aizsardzības apjomu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 17. punktu*). Pieteikumā šāds pamatojums attiecībā uz prasījumu izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas 6. panta 1. punktam un 13. pantam nav ietverts.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas 6. panta 1. punktam un 13. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.4. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas, ciktāl tās neparedz tiesas tiesības taisīt notiesājošu spriedumu, nepiespiežot sodu, ja konstatēts personas tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums, neatbilst Satversmes 95. pantam. Iesaistīšana kriminālprocesā personai pati par sevi sagādājot ciešanas, savukārt, konstatējot saprātīga termiņa pārkāpumu, procesa virzītājam esot jābūt tiesībām izvērtēt, vai kriminālprocesa

norises ilgums neesot nostādījis personu tādos apstākļos, kas nav savienojami ar cilvēka cieņas principu.

Kā norādīts šā lēmuma 7.1. apakšpunktā, tiesību normas, pretēji pieteikumā izklāstītajam, paredz vairākus kompensējošus mehānismus attiecībā uz tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu, tostarp atbrīvošanu no soda. Tādējādi no pieteikumā ietvertās argumentācijas nav gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas būtu radījušās Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 95. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 95. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.5. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 14. panta piektā daļa, ciktāl tā neuzliek pienākumu Senātam, lemjot par kasācijas tiesvedības ierosināšanu un pārbaudot, vai ir nodrošinātas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, ņemt vērā periodu pēc apelācijas instances tiesas sprieduma pieņemšanas, aizskar Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 95. pantā ietvertās pamattiesības.

Pieteikumā ir aprakstīti lietas faktiskie apstākļi, kā arī pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par to, ka Senātam, atsakoties ierosināt kasācijas tiesvedību, taču neņemot vērā periodu pēc apelācijas instances tiesas sprieduma pieņemšanas – 5 mēnešus un 13 dienas – un nelemjot par kompensējošo mehānismu piemērošanu, lai nodrošinātu personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, Pieteikuma iesniedzēja cieņa tiek aizskarta.

Tomēr no pieteikumā ietvertās argumentācijas nav gūstams apstiprinājums tam, kā tieši Kriminālprocesa likuma 14. panta piektā daļa radījusi Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 95. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums par Kriminālprocesa likuma 14. panta piektās daļas atbilstību Satversmes 95. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

8. Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 7/2025).
2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādīto lūgumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis